

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗПОДІЛУ НАСЕЛЕННЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ВАГОМИЙ АСПЕКТ РЕГІОНАЛЬНОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Суптело О. С.

Наук. керівн. : д-р. геогр. наук, проф. **Немець Л.М.**

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

В умовах сучасного прагнення суспільства до ідеалів сталого розвитку, такий аспект як гендерна рівність не може лишатися поза увагою дослідників.

Харківська область є однією із важливих областей України з всіма сферами діяльності, що безпосередньо відображається на населенні, його якісному та кількісному складі, та територіальному розміщенню (розселення населення). Не менш важливим фактором в розвитку суспільства є власне склад населення території за статтю, тобто співвідношення гендерів [7].

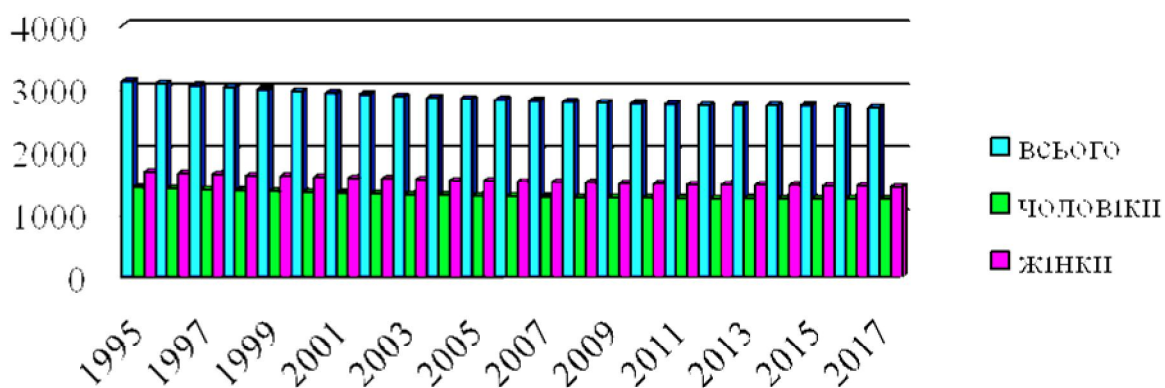

Рис.1. Динаміка розподілу населення за статями Харківської області за період 1995-2017 роки. [3, 5, 6, 8]

За даними обласного відділу статистики а Харківській області, на 1 січня 2017 року в області проживало 2701,2 тис осіб в 2016 році населення області складало 2702 тис осіб. Аналізуючи динаміку попередніх років, населення області скорочується. Дане скорочення населення відображається в відсотковому скорочення в структурі населення

Харківської області сільського населення з понад 21% до близько 19%. Це в перш за все пояснюється економічною кризою та депресивністю сільської місцевості Харківської області. Дана тенденція до скорочення населення, як під впливом внутрішніх факторів, так і зовнішніх факторів, безпосередньо відображається в гендерному співвідношенні населення області (рис. 1) [3, 5].

Протягом періоду дослідження з 1995 по 2017 роки в Харківській області кількість жінок переважає над кількістю чоловіків. Максимально зафіксована частка жінок в населенні області складає 53,9% в 2006 році, мінімальна відповідно – 53,3%. Загалом не зважаючи на перевищення кількості жінок в гендерній структурі населення області з 2006 року спостерігається поступове збільшення частки чоловіків (рис.2) [5, 6].

Що стосується територіального розподілу населення області за гендерною ознакою, то в усіх адміністративних районах за весь період дослідження зафіксовано переважання жінок над чоловіками. Максимальна гендерна диспропорція складу населення в 2002 році спостерігається в Коломацькому районі Харківської області – близько 10%, мінімальні відповідно в Балаклійському районі області – 6,2%. В 2016 році зростає тенденція до скорочення гендерної диспропорції. При цьому максимальні значення переважання жінок над чоловіками спостерігаються в Ізюмському районі області – 10,4 відсотка, а мінімальні в Нововодолазькому – 4,4% відповідно. Загалом за гендерним співвідношенням та динамікою даного показника райони Харківської області можна поділити на такі групи [2, 5, 7]:

1. Райони, для яких характерним є зменшення частки чоловіків: Ізюмський, Куп'янський, Лозівський, Певомайський.

2. Райони, для яких характерним є збільшення частки чоловіків: Харківський, Чугуївський, Барвінківський, Близнюківський, Богодухівський, Борівський, Валківський, Великобурлучький, Вовчанський, Дворічанський, Дергачівський, Зачепилівський, Зміївський, Золочівський, Кегичівський, Красноградський, Краснокутський, Шевченківський.

3. Райони, в яких гендерне співвідношення не змінилося за період дослідження, або різниця не більше 0,1%: Балаклійський, Печенізький.

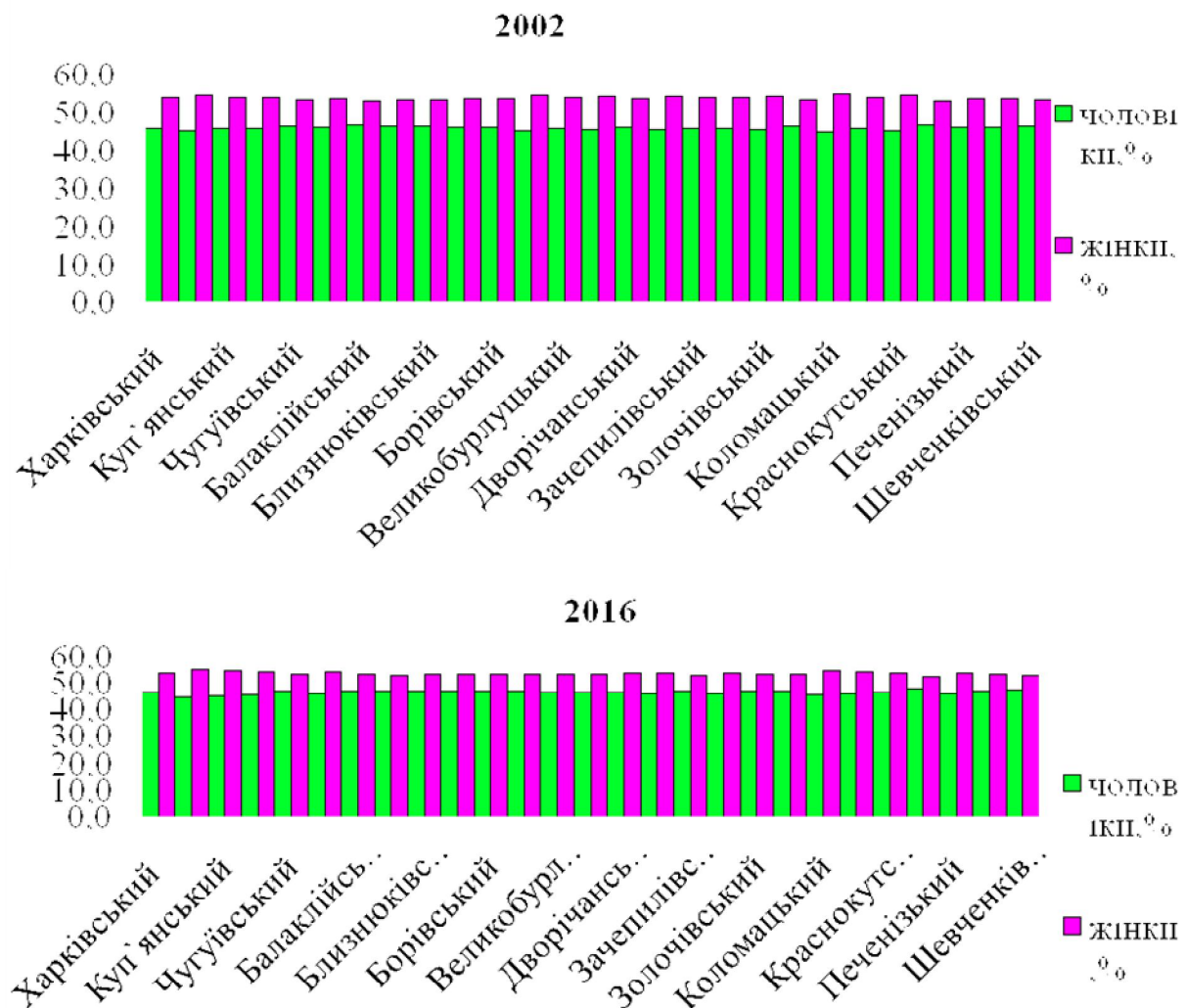

Рис. 2. Територіальний розподіл населення за гендерною ознакою по районах Харківської області в 2002, 2016 роках [3, 5, 6, 8]

Навпаки для районів другої групи, з тенденціями до збільшення чоловік в гендерній структурі населення, характерним є більша соціально-економічна привабливість даних районів для населення, більша можливість для працевлаштування, віддаленість цих районів від державних кордонів. Динаміка гендерного співвідношення районів третьої групи свідчить про стабільний розвиток соціально-економічної сфери з негативною динамікою для закриття виробництв та зменшення пропозиції робочих місць для чоловіків. [1, 2]

Диференціація гендерного співвідношення за територіальним аспектом Харківської області має досить яскраві відмінності. Аналіз загальної чисельності гендерів не є повним без детального вікового

аналізу. За даними обласного відділу статистики в Харківській області в 2015 році народилося 24939 осіб, з них 12860 (51,6%) хлопчиків та 12079 дівчаток (48,4%). В міській місцевості народилося 20024 особи (51,5% - хлопчики, 49,5% - дівчатка), а в сільській 4915 осіб (51,8% - хлопчики, 49,2% - дівчатка) [3, 5, 8].

Чисельне переважання чоловіків в статеві-віковій структурі населення Харківської області спостерігається в віці від 0 до 40 років. В вікових когортах старше 40 років фіксується значне переважання кількості чоловіків. Варто зазначити, що в загальній віковій структурі населення Харківської області переважає економічно активне населення в віці 15-64 років – 75%, когорта дітей складає 9%, когорта прабатьків – 16% (рис.3).

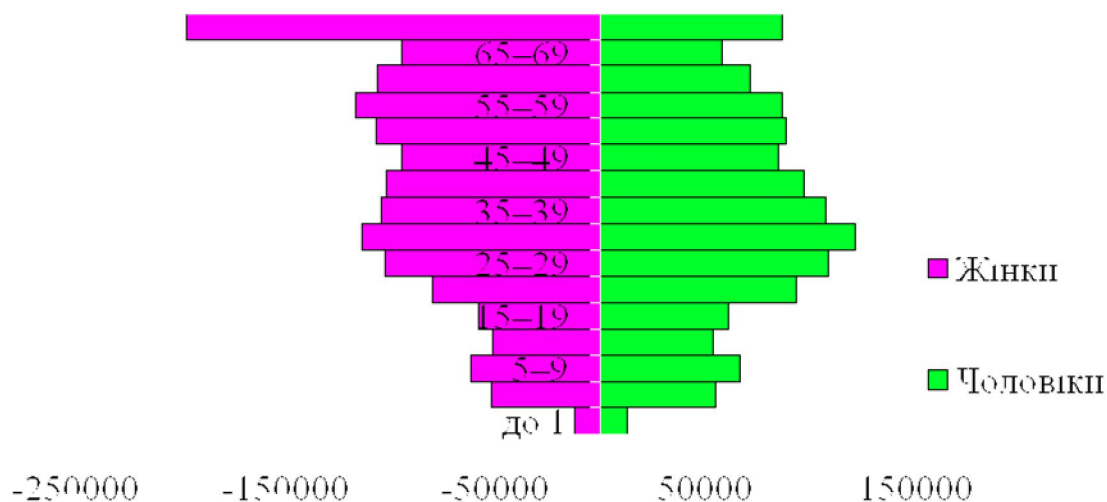

Рис. 3. Статеві-вікова структура населення Харківської області за 2016 рік [3, 5, 6, 8]

Загалом, з 1990 до 2015 року середня очікувана тривалість життя при народженні в області має позитивну динаміку до збільшення, як для чоловіків, так і для жінок. Проте середня очікувана тривалість життя жінок значно перевищує середню очікувану тривалість життя чоловіків (в 2015 році жінки – 75,7 років, чоловіки – 66,4 роки) (рис. 3) [5, 6].

Зважаючи на викладений вище аналіз гендерної структури населення Харківської області, та факторів її формування і розвитку можливим є визначення ряду соціально-економічних перспектив її диференціації в аспекті сталого регіонального розвитку [2, 4]:

- створення максимально рівних умов для реалізації трудового та

творчого потенціалу обох статей;

- збільшення робочих місць та підвищення заробітної плати в традиційних чоловічих сферах діяльності;
- максимально можливе підвищення привабливості нетрадиційних чоловічих професій (вчитель, кухар, лікар і т. ін.);
- забезпечення рівних та достойних умов праці та проживання населення;
- стимулювання розвитку медицини та освіти, як факторів підвищення тривалості життя населення.

Тож, дотримання ідеалів сталого розвитку на регіональному рівні дасть змогу забезпечити оптимальну гендерну структуру та гендерну рівність населення.

Література

1. Голиков А. П., Черваньов І. Г., Трофимов А. М. Математичні методи в географії. – Харків: Вид-во при Харківському університеті. 1986. – 143 с.
2. Немець Л. М., Сегіда К. Ю., Немець К. А. Демографічний розвиток Харківського регіону: монографія / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, К. А. Немець. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 200 с
3. Міста та райони Харківської області у 2015 році (статистичний щорічник) [за ред. О.Г. Мамонтової]. – Харків: Харківське обласне управління статистики, 2016. – 577 с.
4. Мезенцева Н.І. Гендер і географія в Україні : монографія / Н. І. Мезенцева, О.О. Кривець. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 194 с.
5. Офіційний сайт Головного управління статистики у Харківській області. – Режим доступу: <http://kh.ukrstat.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Стратегія розвитку Харківської області на період до 2020 року. – Режим доступу: <http://old.kharkivoda.gov.ua/documents/16203/>.
8. Харківська область у 2015 році (статистичний щорічник) / Головне управління статистики у Харківській області ; за ред. О.Г. Мамонтової. – Харків, 2016.